

10.6.2024 4. helluntain jälkeisen viikon maanantai

Päivän epistola

”Jumala siis armahtaa kenet tahtoo ja paaduttaa kenet tahtoo. Joku teistä ehkä kysyy: ”Miksi Jumala sitten moittii ihmisiä? Eihän kukaan voi vastustaa hänen tahtoaan.” Ihmisparha, mikä sinä olet arvostelemaan Jumalaa? Sanooko saviastia muovaajalleen: ”Miksi teit minusta tällaisen?” Kyllä kai saventalajalla on oikeus tehdä samasta savesta toinen astia arvokasta ja toinen arkista käyttöä varten? Näin on myös Jumala tehnyt näyttääkseen vihansa ja osoittaakseen voimansa. Suuressa kärsivällisyydessään hän on tosin säästänyt noita vihan astioita, jotka on määrätty tuhottaviksi. Loppumattoman kirkkautensa hän taas on antanut ilmetä niistä astioista, joita kohtaan hän osoittaa laupeutta ja jotka hän on valmistanut kirkkautta varten. Sellaisiksi hän on kutsunut meidät, olimmepa juutalaisia tai emme. Hoosean kirjassa hän sanoo: -Minä olen sanova kansakseni sitä, joka ei kansaani ollut, ja rakastetuksi sitä, jota en rakastanut. Ja samassa paikassa, jossa heille sanottiin: ”Te ette ole minun kansaani”, heitä tullaan sanomaan elävän Jumalan lapsiksi. Mutta Israelista Jesaja huudahtaa: -Vaikka Israelin kansa olisi lukuisa kuin merenrannan hiekka, siitä pelastuu vain rippeet. Äkkiä ja lopullisesti on Herra toteuttava sanansa maan päällä. Jesaja on myös ennustanut: -Ellei Herra Sebaot olisi säästänyt meistä siementä, meidän olisi käynyt kuin Sodomian, me olisimme Gomorran kaltaiset. Mitä tämä siis merkitsee? Sitä, että vieraat kansat, jotka eivät tavoitelleet vanhurskautta, ovat saaneet sen, nimittäin uskon vanhurskauden. Sen sijaan Israel, joka tavoitteli vanhurskautta lakia noudattamalla, ei sitä saavuttanut. Miksi ei? Siksi, että israelilaiset eivät lähteneet uskon tielle vaan tekojen. He ovat kompastuneet siihen kiveen, josta on kirjoitettu: Minä asetan Siioniin kiven, johon he kompastuvat, kallion, johon he loukkaavat itsensä. Mutta joka häneen uskoo, ei joudu häpeään.” (Room. 9: 18 – 33)

Tekstimme alkuosa oli viime perjantain epistolan loppuosa.

”Ihmisparha, mikä sinä olet arvostelemaan Jumalaa?” Tässä Paavali kiinnittää huomiomme siihen, että me emme edes ymmärrä asioita, sillä katsomme niitä likinäköisenä.

”Sanooko saviastia muovaajalleen” nojaa vahvasti Vanhan testamentin teksteihin (Jes. 29: 16, 45: 9, Jer. 18: 6, Viisauden kirja 15: 7). Paavali osoittaa tekstillä, että Jumala on kaiken luoja ja hallitsija. Taustalla on vanha saviastioiden tekotapa, jossa tekijä ”luo” astian. ”Miksi teit minusta tällaisen?” Siinä ei kysytty, miksi teit minusta saviastian, vaan ”tällaisen”. Saviastia ei olisi halunnut olla saviruukku vaan kaunis vaasi.

”Näin on myös Jumala tehnyt näyttääkseen vihansa ja osoittaakseen voimansa. Suuressa kärsivällisyydessään hän on tosin säästänyt noita vihan astioita, jotka on määrätty tuhottaviksi.” on ongelmallinen teksti. Siinä on ajateltu, että kyse on seurauksesta. Jumala tekee vihan astioita, koska haluaa näyttää vihansa. Vanha käännös kuuluu: ”Entä jos Jumala, vaikka hän tahtoo näyttää vihansa ja tehdä voimansa tiettäväksi, on suurella pitkämielisyydellä kärsinyt vihan astioita, jotka olivat valmiit häviöön.” Vanhan käännöksen sävy on lempeämpi. Vähän aikaisemmin Paavali oli kirjoittanut faaraosta. Tälle Jumala antoi mahdollisuuden katumukseen.

Seuraava ongelmallinen kohta on ”vihan astia”. Suomennoksessa on astia, mutta sana voidaan ymmärtää myös tarvekaluna, aseena, välikappaleena. Profeetta Jeremiaalla on teksti: ”Herra avaa asevarastonsa, ottaa esille vihansa aseet” (Jer. 50: 25), joidenkin tutkijoiden mukaan Paavali olisi lainannut nyt tätä Jeremiaan tekstiä. Perusidea on kuitenkin selvä, Jumala ei hyväksy ihmisen kapinaa Häntä vastaan.

Oheiset kohdat savenvalajan oikeuksista, vihan astioiden tuhoamisesta sekä niistä, ”jotka hän on valmistanut kirkkautta varten”, voivat johtaa väärään ymmärrykseen. Nämä ovat kohtia, jotka Kirkon historiassa johtivat ajatukseen, että Jumala etukäteen määräisi, kuka pelastuu ja kuka ei pelastu. Huomatkaamme, että sekä faaraolle että israelilaisille Jumala antoi aikaa katumusta varten. Vähän myöhemmin (Room. 11: 22) Paavali selkeästi puhuu katumuksesta ja paluun mahdollisuudesta, eikä siis opeta ihmisen kohtalon etukäteen määräämisestä.

Hänen kirkkauteensa eli pelastukseen Jumala on kutsunut meidät, ”olimmepa juutalaisia tai emme”. Pelastuksen mahdollisuus koskee siis kaikkia ihmisiä. Lainausta Hoosean kirjasta (Hoosea 2: 25, 2: 1) on Paavalin muokkaama, ei suora lainaus. Hoosean tekstin idea on, että Jumala uudistaa suhteen Israelin heimojen antauduttua epäjumalanpalvelukseen. Paavali käyttää Hoosean tekstiä osoittaen sen pakanoille. Jumala on valinnut myös ne, jotka aikaisemmin eivät kuuluneet etuoikeutettujen joukkoon.

Paavali lainasi Jesajan kirjaa (Jes. 10: 22 – 23) ottaakseen sieltä esille yhden lauseen: ”siitä pelastuu vain rippeet”. Jesaja oli kirjoittanut tämän Assyriaan vangeiksi joutuneista. Nyt Paavali käyttää tätä osoittaakseen, että juutalaisista pelastuvat ne, jotka vastaanottavat Kristuksen. Jälkimmäinen lainaus Jesajalta (Jes. 1: 9) kertoo uskottoman Israelin rankaisemisesta. Paavali osoittaa uudemman kerran, että Vanha testamentti, joko on juutalaisten toivon perusta, kertoo Israelin kohtalosta. Vain Jumalan säästämä siemen pelastuu.

Paavali toteaa, että vieraat kansat ovat saaneet uskon vanhurskauden uskomalla Jeesukseen Kristukseen. Mutta israelilaiset eivät saaneet vanhurskautta, sillä he valitsivat oman tiensä vanhurskauteen, tekojen tien uskon sijaan.

Siion tarkoittaa Jerusalemiä. Siionin kivi, kallio, tarkoittaa Moorian vuorta eli Tempelivuorta, minne Salomon rakennutti temppelin (Jes. 28: 16). Se oli pelastuksen symboli heille, jotka uskoivat häneen. Lainauksen loppuosa on toisesta kohtaa Jesajaa (Jes. 8: 14 – 15). Hänestä on tuleva kompastuskivi. Näin ne, jotka uskovat Jerusalemin temppeliin ja sen edustamaan lakiin, kompastuvat. Ne, jotka hyväksyvät Kristuksen ”kulmakivekseen”, pelastuvat.

Päivän evankeliumi

”Kun Johannes vankilassa kuuli Kristuksen teoista, hän lähetti opetuslapsensa kysymään: ”Oletko sinä se, jonka on määrä tulla, vai pitääkö meidän odottaa toista?” Jeesus vastasi heille: ”Kertokaa Johannekselle, mitä kuulette ja näette: Sokeat saavat näkönsä ja rannat kävelevät, spitaaliset puhdistuvat ja kuurot kuulevat, kuolleet herätetään henkiin ja köyhille julistetaan ilosanoma. Autuas se, joka ei minua torju.” Heidän mentyään Jeesus alkoi puhua ihmisille Johanneksesta: ”Mitä te lähditte autiomaahan katsomaan? Ruokoako, jota tuuli huojuuttaa? Vai mitä odotitte näkeväanne? Kenties hienosti pukeutuneen miehen? Kuninkaanlinnoista te niitä löydätte, jotka hienostelevat vaatteillaan! Mitä te sitten odotitte näkeväanne? Profeetanko? Aivan oikein, ja minä sanon teille, että hän on enemmänkin kuin profeetta. Hän on se, josta on kirjoitettu: - Minä lähetän sanansaattajani sinun edelläsi, hän raivaa sinulle tien.” Totisesti: yksikään naisesta syntynyt ei ole ollut Johannes Kastajaa suurempi, mutta kaikkein vähäisin, joka on taivasten valtakunnassa, on suurempi kuin hän. Johannes Kastajan päivistä asti taivasten valtakunta on ollut murtautumassa esiin, ja jotkut yrittävät väkivalloin temmata sen itselleen. Kaiikki profeetat ja laki ovat Johannekseen asti olleet ennustusta, ja uskokaa tai älkää, juuri hän on Elia, jonka oli määrä tulla. Jolla on korvat, se kuulkoon! (Matt. 11: 2 – 15)

Tekstin alkuosa käsittelee sitä, kuka Jeesus on. Matteus aloittaa tekstinsä kertomalla, että ”Johannes vankilassa kuuli Kristuksen teoista”. Siinä Matteus jo ilmaisee, että Jeesus on Messias. Neljännesruhtinas Herodes (Antipas) oli vangittanut Johanneksen tämän arvosteltua häntä yhteiselosta oman veljensä vaimon, Herodiaan kanssa (Matt. 14: 3 – 4). Keskustelu Johannes Kastajan ja Jeesuksen välillä voi olla syntynyt keskusteluista, joita kävivät Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen kristitityt Johannes Kastajan oppilaiden kanssa.

”Hän lähetti opetuslapsensa kysymään” on nykysuomennoksen mukainen. Joissakin vanhemmissa suomennoksissa käänös on ”Hän lähetti kaksi opetuslastaan”. Näitä kahta käänösvaihtoehtoa on käytetty erikielisissä käänöksissä.

Miksi Johannes lähetti opetuslapsensa Jeesuksen luo? Hän oli profeetta, joka tiesi, kuka Jeesus on. Hän ei olisi halunnut kastaa Jeesusta ja hän kertoi opetuslapsilleen, että Jeesus on ”Jumalan Karitsa”. Johannes ei tarvinnut vahvistusta tietämykselleen, vaan hänen opetuslapsensa tarvitsivat tiedon Messiaasta. Sen takia hän lähetti opetuslapsiaan Jeesuksen luo.

”Oletko sinä se, jonka oli määrä tulla?” Kirkon opettajat kiinnittävät huomiota sanaan, joka on suomennettu sanalla tulla. Alkuperäinen verbi merkitsee liikkumista paikasta toiseen, se voidaan suomentaa joko tulla tai mennä. Kysymys voi tarkoittaa myös ”jonka oli määrä mennä”. Minne? Hadekseen toteuttamaan ylösnousemusta.

Kuka Jeesus on, saa yhteenvedon, kun puhutaan ”Sokeat saavat näkönsä”. Se on lainaus Vanhasta testamentista (Jes. 35: 5 – 6, 42: 18, 61: 1), nyt Jesajan profetia toteutuu. Yhteenvedo kertoo uudensuomalaisesta Messiaasta, Hän ei ole se, joka tulee tuomitsemaan, vaan se, joka tekee onnelliseksi ne, jotka hätää kärsivät. Tämän uudensuomalaisen pelastajan vastaanottajalle luvataan onnellisuus. ”Köyhille julistetaan ilosanoma” voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Ensinnäkin se viittaa niin Kristuksen kuin apostolien tekemään julistustyöhön, mutta se voidaan ymmärtää myös evankeliumin kuulemisena, joka toteutuu edelleen.

Johannes Kastajan oppilaiden poistuttua Jeesus kysymysten ja vastausten kautta antaa hyvin positiivisen todistuksen Johanneksesta. Hän kuitenkin aloittaa esityksensä meille oudolla tavalla. ”Ruokoako, jota tuuli huojuttaa.” Läsnäolijat olivat ehkä kuulleet Jeesuksen keskustelun Johanneksen oppilaiden kanssa. Johannes oli puhunut vakuuttavasti Messiaasta ja nyt lähettänyt oppilaansa kysymään, onko Jeesus Messias. Eikö Johannes uskonut Jeesukseen Messiaana? Oliko Johanneksen käsitys muuttunut, niin kuin ruoko tuulessa taipuu? Jeesuksen mukaan ihmiset menivät erämaahan etsimään profeettaa ja sellaisen he löysivät.

”Hän on enemmänkin kuin profeetta”. Vanhan testamentin profeetat kertoivat edeltäkäsien Messiaan tulemisesta. Mutta Johannes on silminnäkijä. Ensimmäisen kerran hän todistaa Kristuksesta ollessaan vielä äitinsä Elisabetin kohdussa (Luuk. 1: 41).

Jeesus toteaa Johanneksen profeetaksi, toteaa, että Johanneksessa toteutuu profeetta Malakiaan ennustus sanansaattajasta (Mal. 3: 1, vrt. myös 2. Moos. 23: 20). Jeesus nimittää Johannesta suurimmaksi naisesta syntyneeksi, mutta ei perustele tätä millään tavoin. Tämä ei koske Jeesusta itseään, sillä Hän ei syntynyt naisesta, vaan neitseestä. Kreikankielinen sana nainen edellyttää avioliittoa.

”Kaikkein vähäisin, joka on taivasten valtakunnassa, on suurempi kuin hän.” Tämä käänös on mahdollinen. Sana, joka on käännetty ”vähäisin” on kreikaksi mikroteros. Osa kirkon opettajista näkee siinä komparatiivin, ei superlatiivia. Sana voidaan kääntää vähäinen, pieni tai muutama vuosi tarkoittaen silloin nuorempaa. Kirkon opettajista osa näkee, että tällä sanonnalla Jeesus viittaa itseensä, sillä Hän on nuorempi kuin Johannes. Osa kirkon opettajista näkee asian sillä tavoin, kuin se on suomennettu.

”Johannes Kastajan päivistä asti taivasten valtakunta on ollut murtautumassa esiin, ja jotkut yrittävät väkivalloin temmata sen itselleen.” Oheinen lause aiheuttaa päänvaivaa. Jumalan valtakunnan tulo maailmaan Kristuksen toiminnan kautta ja tätä toimintaa jatkavan Kirkon kautta lienee selvä asia. ”Väkivalloin tempaaminen” voi viitata Rooman sotajoukkojen toimintaan Palestiinassa. Tai se viittaa siihen voimaan, joka tarvitaan uskossa ja Kristuksen seuraamisessa. Osa seuraajista jopa luopui vanhemmistaan voidakseen seurata Kristusta.

Profeetat ja laki, siis Vanha testamentti, ovat olleet ennustusta Johannekseen asti. Ennustus on valmistanut ihmisiä pelastuksen aikaan. Nyt aika muuttuu, nyt on pelastavan toiminnan aika. ”Ennen kuin tulee Herran päivä, suuri ja pelottava, minä lähetän teille profeetta Eliaan.” (Mal. 3: 23)

”Hän on Elia, jonka oli määrä tulla” on lainaus profeetta Malakiaalta (Mal. 3: 23). Evankelistat antavat ymmärtää, että Eliaalla tarkoitetaan Johannes Kastajaa. Kirkon opettajien joukossa on myös henkilöitä, jotka kiinnittävät huomiota profeetta Malakiaan sanoihin hieman laajemmin: ”Ennen kuin tulee Herran päivä, suuri ja pelottava, minä lähetän teille profeetta Elian.” Heidän mukaansa Johannes Kastajalla ja Eliaalla on sama tehtävä. Johannes valmisti tietä Kristuksen ensimmäiselle tulemiselle mutta profeetta Elia tulee vasta ennen Kristuksen toista tulemistä.

”Jolla on korvat, se kuulkoon” merkitsee asian ymmärtämistä ja oikeaa toimimista.